

Til Kultur- og likestillingsdepartementet

Oslo 20.12.23

Innspill til handlingsplan for deltakelse

Frivillighet Norge er glad for at regjeringen nå lager en handlingsplan for deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge og at frivilligheten er inkludert i arbeidet. Frivillighet Norge har signert Fritidserklæringen, og vi har jobbet aktivt med dette feltet i mange år. Vi har ikke egne fritidsaktiviteter for barn og unge, men vi bidrar aktivt til å styrke organiserte fritidsaktiviteter i frivilligheten slik at enda flere skal få muligheten til å delta.

Grunnmuren i vårt arbeid på dette feltet er samarbeidet mellom den lokale frivilligheten og kommunen. Vi bistår kommuner i å utvikle sin egen frivillighetspolitikk og erfarer at dette bidrar til at samarbeidet blir bedre og at aktivitetene treffer bedre.

Frivillighet Norge samler og deler informasjon om god drift av organisasjoner, og da selvsagt også om hvordan vi kan bli flinkere til å inkludere flere i våre fellesskap.

Vår siste hovedaktivitet på dette området handler om å synliggjøre alle de gode tilbudene som finnes lokalt. En rød tråd i mange innspill til handlingsplanen er at det er viktig å sikre enkel tilgang til god informasjon om aktiviteter. Dette gjør vi hovedsak gjennom nettsiden www.ungfritid.no hvor vi viser frem aktiviteter for barn og unge og stotte.ungfritid.no hvor vi viser frem tilgjengelige støtteordninger i barn og unges lokalmiljø. Dette er et krevende og langsiktig arbeid hvor vi er avhengig av midler til drift, markedsføring og videreutvikling av eksisterende løsninger. Vi håper derfor at denne Handlingsplanen kan sikre en langsiktig finansiering av dette arbeidet på lignende måte som vi hadde ved lanseringen av www.frivillig.no i 2015.

Frivillighetens samfunnsbidrag

Frivillige organisasjoner er en arena for å møte andre med like interesser uavhengig av bakgrunn. Deltagerne utvikler sosial kompetanse, ferdigheter, får venner, nettverk og opplever mestring. Det øker både muligheten og motivasjonen for å delta på andre samfunnsarenaer som utdanning, arbeidsliv og politiske valg. Frivilligheten kan derfor spille en viktig rolle for å sikre samfunnsdeltagelse, og slik bekjempe sosiale forskjeller. Dette er særlig sentralt for barn og unge, da det å bekjempe utenforskap i tidlig alder kan forebygge utenforskap senere i livet.

Vi jobber for større rom for frivilligheten på flere nivå. Vi bidrar inn i nasjonale satsninger som forskningsprosjekter, Fritidserklæringen og Partnerskap mot mobbing, vi jobber sammen med våre medlemsorganisasjoner, direktorater og KS for å sikre et godt samspill på det nasjonale nivået og sammen med fylkeskommuner og kommuner for å sikre godt samarbeid mellom kommuner og den lokale frivilligheten.

I tillegg til dette har vi konkrete verktøy som Ungfritid.no og flere kompetansehevende tiltak som bidrar til økt deltakelse i fritidsaktiviteter som idrett, kultur og friluftsliv. Flere av disse tiltakene og verktøyene blir beskrevet under.

For at dette skal være mulig også i fremtiden er hele frivilligheten avhengig av stabil og langsiktig finansiering. Vår erfaring er at det er relativt enkelt å få prosjekttilskudd til å lage noe nytt eller gjennomføre en konkret aktivitet. Men det langsiktige arbeidet med videreutvikling og drift av tiltak som fungerer samt markedsføring av disse er det svært vanskelig å få finansiert. Konsekvensen er at det i all hovedsak prøves ut nye ting og at det ikke satses på ting som fungerer. Vi ønsker derfor en dreining av rammevilkårene slik at organisasjonene får mulighet til å prioritere de tiltakene som fungerer. Nedenfor vil vi beskrive noen tiltak vi vet fungerer og som kan bidra til å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og friluftslivsaktiviteter.

Helhetlig frivillighetspolitikk i fylker og kommuner

Mange av innspillene til handlingsplanen peker på at kommunen og frivilligheten må samarbeide for å lykkes med å inkludere flere barn og unge i fritidsaktiviteter. Vår erfaring er at kommuner og fylkeskommuner ønsker samarbeid og samhandling med den lokale frivilligheten. Samtidig som vi har merket at dette ønsket har økt, har vi også fått flere henvendelser fra våre medlemsorganisasjoner om at mange lokale lag og foreninger opplever samarbeidet som krevende. Flere opplever at kommunene i størst grad er ute etter at de frivillige skal avlaste offentlige tjenester og løse oppgaver identifisert av kommunen.

Dette er en utfordrende problemstilling vi har jobbet systematisk med siden 2011. De siste 10 årene har vi utarbeidet en plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor med KS. Formålet med plattformen er å bidra til å bevare og videreutvikle den nordiske frivillighetstradisjonen med en selvstendig frivillig sektor. Plattformen inneholder verdier/prinsipper, rammevilkår og tiltak som bidrar til å styrke relasjonen mellom frivillig og kommunal sektor.

Vi har utarbeidet og signert avtaler med Helsedirektoratet, Barne- og familiedirektoratet, Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet, hvor målene blant annet er å bedre samarbeidet og koordinering av arbeidet for å sikre økt deltakelse. Vi er også i ferd med å signere en tilsvarende avtale med Utlendingsdirektoratet. Gjennom vår deltakelse i Partnerskap mot mobbing er vi også i dialog med Utdanningsdirektoratet.

De siste ti årene har vi bistått over 80 kommuner med å utvikle en frivillighetspolitikk. Formålet med en kommunal frivillighetspolitikk er at kommunen skal fastsette noen grunnleggende prinsipper og overordnede målsetninger for kommunens samspill med frivillig sektor. Gjennom disse skal frivillighetspolitikken styrke relasjonen mellom kommunene og frivilligheten og sikre et forutsigbart og langsiktig samspill. Vi tror dette er en forutsetning for å jobbe sammen om økt deltakelse for barn og unge i fritidsaktiviteter. For at dette arbeidet skal være vellykket er vi

avhengig av et godt samarbeid med KS, direktoratene og den lokale frivilligheten.

Fritidserklæringen

Regjeringen, frivilligheten og kommunesektoren har sammen erklært at alle barn og unge skal ha mulighet til å delta jevnlig på minst en organisert fritidsaktivitet sammen med andre. Frivillighet Norge bidrar aktivt i dette arbeidet og vår hovedmotivasjon er at vi mener organisert fritidsaktivitet er en god arena for fellesskap og mestring uavhengig av aktiviteten som utføres.

Det er flere barrierer for deltakelse, og vi ønsker å bidra til å redusere alle, men det er noen som er mer naturlige for oss å jobbe med enn andre. En av de største barrierene er manglende kjennskap til de aktivitetene som finnes. Denne barrieren bidrar vi til å redusere gjennom vårt arbeid med Ungfritid.no.

En annen stor barriere er tilgjengelighet, tilrettelegging og kultur for å ønske nye personer velkommen i organisasjonene. Her jobber vi i hovedsak med kompetanseheving og bevisstgjøring i organisasjonene.

Den siste store barrieren er økonomi, det handler både om hvilke støtteordninger som finnes, men også hvor godt kjent de er og hva organisasjonene selv gjør for å redusere kostnadene ved deltakelse. Gjennom nettsiden stotte.ungfritid.no bidrar vi til at støtteordninger blir kjent i lokalmiljøene og gjennom kompetanseheving og bevisstgjøring jobber vi med å redusere kostnadene ved deltakelse i de frivillige organisasjonene.

Barn og unges medvirkning i egne fritidsaktiviteter har fått større plass de siste årene og ble også tatt inn i Fritidserklæringen i 2022. For at de frivillige organisasjonene skal fortsette å være relevante må vi sikre at vi tilbyr aktivitet som ungdom ønsker. I barne- og ungdomsstyrte organisasjoner er dette selvsagt, men også organisasjoner som i utgangspunktet er voksenstyrte må sikre at både de som er deltakere og de man ønsker som deltakere får medvirke i utformingen av aktivitetstilbudet og selve aktiviteten.

Inkludering i frivillig sektor

Frivillighet Norge jobber for åpne og inkluderende fellesskap i frivillige organisasjoner. Gjennom flere år har vi gjennomført tiltak som skal bidra til større etnisk og kulturelt mangfold i frivillig sektor. For å nå målet om en åpen og inkluderende frivillig sektor må vi jobbe for større mangfold blant medlemmer, deltakere, frivillige, styrer og ansatte i frivillige organisasjoner. Vi må også jobbe for å ha nettverk og arenaer der minoritetsorganisasjoner inngår i organisasjonsfellesskapene. Eksempler på tiltak Frivillighet Norge jobber med er workshops om inkluderende organisasjoner, kartlegging av mangfoldet i ledelsen og blant ansatte og tillitsvalgte, arbeidsverktøy om mangfoldskompetanse og -ledelse, grunnkurs i organisasjonsdrift for minoritetsorganisasjoner og inspirasjons- og ressursiden [Knekk inkluderingskoden](#).

I arbeidet med å få barn og unge ut av utenforskap er det viktig med gode og inkluderende organisasjoner som oppleves trygge, relevante og representative for hele befolkningen. Dette er viktig både for barn og unge selv og for deres foresatte som er viktige ressurspersoner for organisasjonene. Voksne som selv er aktive i frivillige organisasjoner er viktige forbilder for barn og unge.

Frivillighet Norge vedtok [Mangfoldsplakaten](#) på vårt årsmøte 28. mai 2020. Dette er et viktig strategisk dokument i vårt arbeid for å skape en mangfoldig frivillig sektor og speile befolkningen i Norge. Alle frivillige organisasjoner kan signere Mangfoldsplakaten.

Mangfoldsplakaten inneholder et bredt sett av punkter man kan bygge arbeidet med mangfold på. Gjennom overskriftene “ville”, “gjøre” og “sjekke” gir Mangfoldsplakaten organisasjonen innsikt i at å jobbe for mangfold ofte handler om å finne nye måter å gjøre ting på. Ledelsen i organisasjonen har ansvar for å møte endringer, inspirere og utvikle organisasjonen og må vise hva organisasjonen vil. Organisasjonene må bestemme hva de vil gjøre for å nå målene om mangfold og følge opp og sjekke om de lykkes. Frivillighet Norge følger opp organisasjoner som signerer med informasjon, verktøy og samlinger. Det er et mål for oss at organisasjonene skal sette ord på hva de mener er godt mangfoldsarbeid hos dem og gis verktøy for å følge det opp.

Verktøy for økt deltakelse for barn og unge - [Ungfritid.no](#) og [stotte.ungfritid.no](#)

Alle barn skal ha muligheten til å delta i minst én organisert fritidsaktivitet. Denne rettigheten er fastslått i Fritidserklæringen, som igjen bygger på FNs barnekonvensjon. I Norge er det flere barn som er forhindret fra deltagelse på grunn av ulike barrierer. Barnefamilier kjenner ikke til utvalget av aktiviteter i organisasjoner i lokalsamfunnet. Det gjør heller ikke offentlige ansatte som har mulighet til å veilede barn, ungdom og foresatte. Barn og unge med funksjonsnedsettelse har utfordringer med å finne tilpassede aktiviteter. Stadig flere barn og unge lever i fattige familier, der deres fritid ikke kan prioriteres over mat, strøm og andre utgifter. Manglende transport er også en utfordring for mange.

Vårt mål at ingen barn skal oppleve at deres deltagelse er hindret av barrierer knyttet til kjennskap, tilgjengelighet eller økonomi.

Gjennom [Ungfritid.no](#) og [stotte.ungfritid.no](#) tilgjengeliggjør Frivillighet Norge informasjon om fritidsaktiviteter og støtteordninger, som er rettet mot barn og familier som ikke har råd til å sende barn på fritidsaktiviteter.

Erfaringer viser at kommunene som jobber målrettet med å samle inn og informere om frivillige organisasjoners tilbud til barn og unge, lykkes bedre med sitt samarbeid med frivilligheten. Det er mange rundt barn og unge som kan bidra til varig deltagelse og redusert utenforskap. Her har vi mål om å få på plass flere felles tiltak fremover med skole, helse, kommunale etater og NAV.

Det er behov for kunnskap og erfaringsutveksling om roller, mandat og strukturer for samarbeid, som gir en merverdi ut over det de enkelte partene ville oppnådd hver for seg. Arbeidet med utvikling av [digital veileder for økt deltagelse og samarbeid](#), hvor vi har samarbeidet med NAV med utgangspunkt i felles ambisjoner, har vært en god start i 2023. Videre spredning av denne som en nasjonal løsning som kan videreutvikles og dele fremover bør prioriteres, i tillegg til at vi ønsker flere samarbeid med kommuner og lokale erfaringer som kan deles.

Ved å tilby kommunene en [samarbeidsavtale for bruk av Ungfritid.no](#) gir Frivillighet Norge kommunene en plattform for å samle og vise vei til frivilligheten. Vi ser at fylkeskommunene har en viktig rolle ved å bidra til at kommuner utvikler en kommunal frivillighetspolitikk og iverksetter tiltak for inkludering av flere barn og unge i fare for utenforskap.

Dette skaper et naturlig møtepunkt mellom kommune og frivillighet, og styrker kjennskapen hos de lokale frivillige organisasjonene til kommunens frivillighetsarbeid. Vårt mål er at alle kommuner har en kontaktperson med ansvar for deltakelse i fritidsaktiviteter i frivillige organisasjoner, som har kunnskap og kapasitet til å samarbeide med frivilligheten, skole og helsetjenester.

Det finnes flere digitale verktøy og løsninger for økt deltakelse. Arbeidet er å få disse implementert lokalt, gjennom forankring på politisk og administrativt nivå. En slik forankring, gjennom å utarbeide en lokal, kommunal frivillighetspolitikk, er med på å tydeliggjøre roller, mandat og strukturer for samarbeid, samtidig som det også forplikter de ulike partene og sikrer finansiering av samarbeidet og tiltakene. Både kommunene og frivilligheten peker på at det må settes av ressurser til samarbeid for at samarbeidet skal fungere.

Frivillighet Norge jobber for at det skal bli enklere å starte og drive en frivillig organisasjon. Mange organisasjoner opplever det som utfordrende å få ut informasjon om sine behov for frivillige, og mange som leter etter noe å engasjere seg i opplever at de ikke finner informasjon om hva som er mulig å bidra med. Vi har et mål om at alle barn og unge skal kjenne til hvilke muligheter de har for deltagelse, og hvordan de kan komme i kontakt med lag, foreninger og organisasjoner de ønsker å bli med i. Digitalisering er en viktig del av dette arbeidet. Gjennom Frivillig.no driver Frivillighet Norge et rekrutteringsverktøy som er åpent, tilgjengelig og gratis, der folk og frivilligheten kan møtes.

Kunnskap og kompetanse om drift av organisasjoner

Ved siden av bedre rammebetingelser for frivillig sektor og økt deltakelse er utvikling av sektoren et av våre viktigste arbeidsområder. For at organisasjonene skal gjøre sin del av jobben må de både ha spesifikk kompetanse om rekruttering av frivillige og deltakere og generell kompetanse om organisasjonsdrift. Vi bidrar til begge deler gjennom omfattende materiell på våre nettsider, rådgiving og kursvirksomhet. I 2015 utviklet vi 11 anbefalinger for godt styresett og hvor to av de er "god ledelse av frivillige" og "en god og inkluderende organisasjonskultur". Begge disse punktene handler mye om hvordan organisasjonene sikrer at de frivillige og deltakerne som melder seg på blir godt tatt imot.

De 9 andre er styring av organisasjoner, åpenhet, forsvarlig økonomiforvaltning, etisk forsvarlig inntektsskapende arbeid, evaluering, planlegging, aktivisme, samarbeid med andre og å være en god og ansvarlig arbeidsgiver. Alle disse er områder hvor vi holder kurs og har materiell som frivillige organisasjoner kan ta i bruk. Våre råd er basert på forskning og kunnskap fra våre medlemsorganisasjoner. I fremtiden vil vi også være avhengig av et godt samarbeid med Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor og våre medlemsorganisasjoner.

Kunnskap og kompetanse om rekruttering av frivillige og deltakere

For å øke deltagelsen i frivillige organisasjoner, trenger vi kunnskap om hva som endrer seg i samfunnet, hindrer deltagelse, og hva som fungerer i lokalsamfunnet. De fleste fritidsaktivitetene i Norge er avhengige av frivillig innsats. For at fritidsaktivitetene skal kunne fortsette og prisene holdes lave, må frivilligheten ha kunnskap om hvordan nye frivillige rekrutteres, ledes og følges opp. Det er også behov for kunnskap og veiledning i hvordan barn

og unge rekrutteres og inkluderes med mål om å speile samfunnet i deltakelsen i lokallagene.

Vårt mål er at alle frivillige lag, foreninger og organisasjoner har tilgang på oppdatert [veiledningsmateriell](#) og bistand for å jobbe med rekruttering og inkludering. Dette vil bidra til deres arbeid med å bygge ned barrierer for deltagelse samt å nå ut til og inkludere nye frivillige, deltagere og medlemmer.

Frivillighet Norge utfører flere årlige undersøkelser som bygger opp under denne kunnskapen. Vi utvikler og tester ut verktøy for rekruttering og veiledere for økt deltagelse i samarbeid med kommuner og organisasjoner. Kommunene og etatene har en viktig rolle som tilretteleggere for økt deltagelse i frivillige organisasjoner.

Frivillighet Norge anbefaler at det jobbes med god tilrettelegging fra stat, fylke og kommune slik at frivilligheten får vokse, og at offentlig, privat og frivillig sektor prioriterer samarbeid på tvers for å løse utfordringene rundt deltagelse hos barn og unge. Digitale veiledere for deltagelse og samarbeid bør videreføres og videreutvikles.

Arbeid mot mobbing

Frivillighet Norge er med i Partnerskap mot mobbing. Arbeidet i partnerskapet er svært relevant for å forebygge utenforskap blant barn og unge. Det er viktig at fritidsarenaene i frivilligheten tas med i det felles arbeidet for å skape inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge og i arbeidet med å forebygge og håndtere mobbing. Et viktig mål for oss med å delta i partnerskapet er at det offentlige apparatet som skal bidra til et godt oppvekstmiljø kjenner frivilligheten i sitt nærområde og kan bidra til å få flere barn og unge inn i organiserte fritidsaktiviteter. Vi er også opptatt av at frivilligheten skal ha kompetanse og verktøy om både forebygging og håndtering av mobbing. Vårt mål er at frivilligheten har gode verktøy for å håndtere mobbing og utestenging.

Tilgang til lokaler og arenaer

For å gi alle barn og unge mulighet til å delta i organiserte fritidsaktiviteter er det behov for egnede lokaler og arenaer. I dag er det mange som mangler dette, og dette hemmer aktiviteten i frivilligheten. Frivillighet Norge jobber politisk med å sikre frivillige organisasjoner tilgang til egnede lokaler. Kommuner spiller en nøkkelrolle i dette arbeidet, og offentlige bygg som skoler, bibliotek, møterom på rådhuset, kulturhus, idrettsarenaer og seremonilokaler må planlegges og bygges for flerbruk og gjøres gratis tilgjengelig for aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Lokaler for frivilligheten må være en del av kommunenes systematiske planarbeid, og finansieringen av lokaler og arenaer for frivilligheten må styrkes. Vårt mål at lokale lag og foreninger har tilgang til lokaler og arenaer slik at alle barn og unge har mulighet til å delta.

Arbeid med forskning

Frivillighet Norge vil bidra til å styrke kunnskapen om frivillighetens samfunnsrolle og til at frivillige organisasjoner får tilgang til relevante forskningsresultater. Derfor samarbeider vi med forskningsmiljø og formidler relevant forskning til våre medlemsorganisasjoner. Vi sitter blant annet i en referansegruppe for forskningsprosjektet ICYVOL (Inclusion of Children and Youth in Organized Leisure in Local Communities in Norway) drevet av Institutt for Samfunnsforskning (ISF) som skal øke kunnskapen om ulikheter i deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter og hvordan disse utvikler seg over tid og tidssammenhenger. Vi er også med i referansegruppen

hos ISF til forskningsprosjekter som er i søknadsprosess.

Vi vet ganske mye om hva som er driverne for sosial ulikhet i deltakelse. Kort fortalt er det familieøkonomi, informasjon om tilbudene, og geografiske utfordringer som er de tre barrierene som møter barnefamilier og kommunene. Noen av disse barrierene bør også ses i sammenheng. Det er for eksempel naturlig å se transportkostnader i sammenheng med familieøkonomi.

Vi vet også en del om hvor godt ulike grupper av unge inkluderes i frivilligheten, og hvilke virkemidler organisasjoner og myndigheter bruker for å oppnå bedre inkludering

Likevel peker flere på at det er for lite forskning på feltet. Ekspertgruppen om barn i fattige familier skriver blant annet at de ikke kjenner til forskning på hvilke tiltak som kan øke deltakelsen.

Vi er ikke helt enig i det, men vi mener at det vil være et godt bidrag å dreie forskningen mer inn på forskjeller i deltakelse sett i forhold til bakgrunn, tilhørighet og geografi. Og hvordan ulike tiltak for inkludering av barn og unge fungerer ovenfor disse gruppene. I tillegg er det et potensiale i å gjøre forskningen bedre kjent og brukt av flere relevante aktører.

Vennlig hilsen

Stian Slotterøy Johnsen
Generalsekretær

Martin Gustavsén
Seniorrådgiver